

LECZNICTWO UZDROWISKOWE

Uzdrowiska i kierunki leczenia

Województwo
Kujawsko-Pomorskie

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

LECZNICTWO UZDROWISKOWE

Uzdrowiska i kierunki leczenia

Autor:

Konrad Kaszuba

Zespół Planowania Przestrzennego w Bydgoszczy

Bydgoszcz 2023

Lecznictwo uzdrowiskowe jest niezwykle ważną częścią krajowego systemu ochrony zdrowia. Stanowi ono bowiem kontynuację leczenia szpitalnego i ambulatoryjnego, które ma za zadanie pomóc pacjentowi w poprawie samopoczucia, stanu zdrowia oraz w uzyskaniu zdolności do pracy (poprzez złagodzenie skutków choroby) i sprawności po przebytych wypadku (rehabilitacja pourazowa).

Na terenie kraju świadczenia z zakresu leczenia uzdrowiskowego i rehabilitacji uzdrowiskowej, realizowane są głównie dzięki 47¹ uzdrowiskom statutowym² (zlokalizowanym na terenie 44 gmin, przy czym 3 uzdrowiska prowadzą działalność na terenie gminy Muszyna w woj. małopolskim, 2 na terenie gminy Świeradów-Zdrój w woj. dolnośląskim, zaś w pozostałych jednostkach samorządu terytorialnego występuje po 1 uzdrowisku) oraz w sanatorium uzdrowiskowym na terenie urządzonego podziemnego wyrobiska górniczego Kopalni Soli w Wieliczce.

Poza uzdrowiskami statutowymi, występuje także 7 obszarów ochrony uzdrowiskowej³, czyli posiadających złoża naturalnych surowców leczniczych oraz klimat o potwierdzonych właściwościach leczniczych, jednakże nieprowadzących działalności leczniczej ze względu na brak stosownej infrastruktury w postaci zakładów i urzędzeń lecznictwa uzdrowiskowego (choć w niektórych obszarach dostępne są aktualnie poszczególne rodzaje urzędzeń). Co ważne, w przypadku realizacji zamierzeń inwestycyjnych z zakresu infrastruktury służącej lecznictwu uzdrowiskowemu (przede wszystkim w postaci zakładów, ale także urzędzeń lecznictwa uzdrowiskowego), samorządy, na których terenie znajdują się obszary ochrony uzdrowiskowej będą mogły w przyszłości ubiegać się o uzyskanie statutu uzdrowiska.

Największą liczbą uzdrowisk cechuje się województwo dolnośląskie (11), a dalej województwo małopolskie (10), które to skupiają łącznie prawie połowę wszystkich uzdrowisk (21 z 47). W przypadku województwa podkarpackiego i zachodniopomorskiego, liczba występujących uzdrowisk w każdym z nich wynosi po 5. Kolejną pozycję zajmuje województwo kujawsko-pomorskie, na terenie, którego działalność prowadzą 3 uzdrowiska statutowe tj. Ciechocinek (gm. Ciechocinek, powiat aleksandrowski), Inowrocław (gm. miejska Inowrocław, powiat inowrocławski) oraz Wieniec-Zdrój (gm. Brześć Kujawski, powiat włocławski). W pozostałych województwach liczba uzdrowisk jest niższa i zawiera się w przedziale od 1 (łódzkie, mazowieckie, warmińsko-mazurskie) do 2 (lubelskie, podlaskie, pomorskie, śląskie, świętokrzyskie). Trzy województwa natomiast w ogóle nie posiadają na swoim terenie uzdrowisk (lubuskie, opolskie, wielkopolskie).

Uzdrowiska prowadzą działalność w oparciu o występujące i dostępne na ich obszarach naturalne surowce lecznicze (tj. wody lecznicze i/lub peloidy, gazy lecznicze), naturalne właściwości lecznicze klimatu⁴ lub mikroklimatu. Oferują zabiegi realizowane w ramach powszechnie dostępnej opieki zdrowotnej (w postaci tzw. świadczeń gwarantowanych, finansowanych ze środków publicznych i realizowanych w ramach kontraktów zawartych m.in. z Narodowym Funduszem Zdrowia, Zakładem Ubezpieczeń Społecznych⁵, czy też z Kasą Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego⁶), jak i na warunkach komercyjnych (pełnopłatnych).

¹ Liczba gmin (lub ich części) posiadających status uzdrowisk, zidentyfikowanych na podstawie aktualnego rejestru Ministra Zdrowia ([Rejestr uzdrowisk i obszarów ochrony uzdrowiskowej wraz z kierunkami leczniczymi - Ministerstwo Zdrowia - Portal Gov.pl \(www.gov.pl\)](https://www.gov.pl/web/ministerstwo-zdrowia/rejestr-uzdrowisk-i-obszarow-ochrony-uzdrowiskowej-wraz-z-kierunkami-leczniczymi); stan na wrzesień 2022 roku), uzupełnionego o uzdrowisko Latoszyn w gm. Dębica (woj. podkarpackie), które otrzymało statut uzdrowiska na mocy Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 października 2022 r. w sprawie nadania statusu uzdrowiska sołectwom Latoszyn i Podgrodzie, położonym na obszarze gminy Dębica,

² Tereny gmin, których obszar lub części spełniają określone ustawowo wymagania, związane z występowaniem m.in. walerów leczniczych czy stosownej infrastruktury w postaci zakładów i urzędzeń lecznictwa uzdrowiskowego,

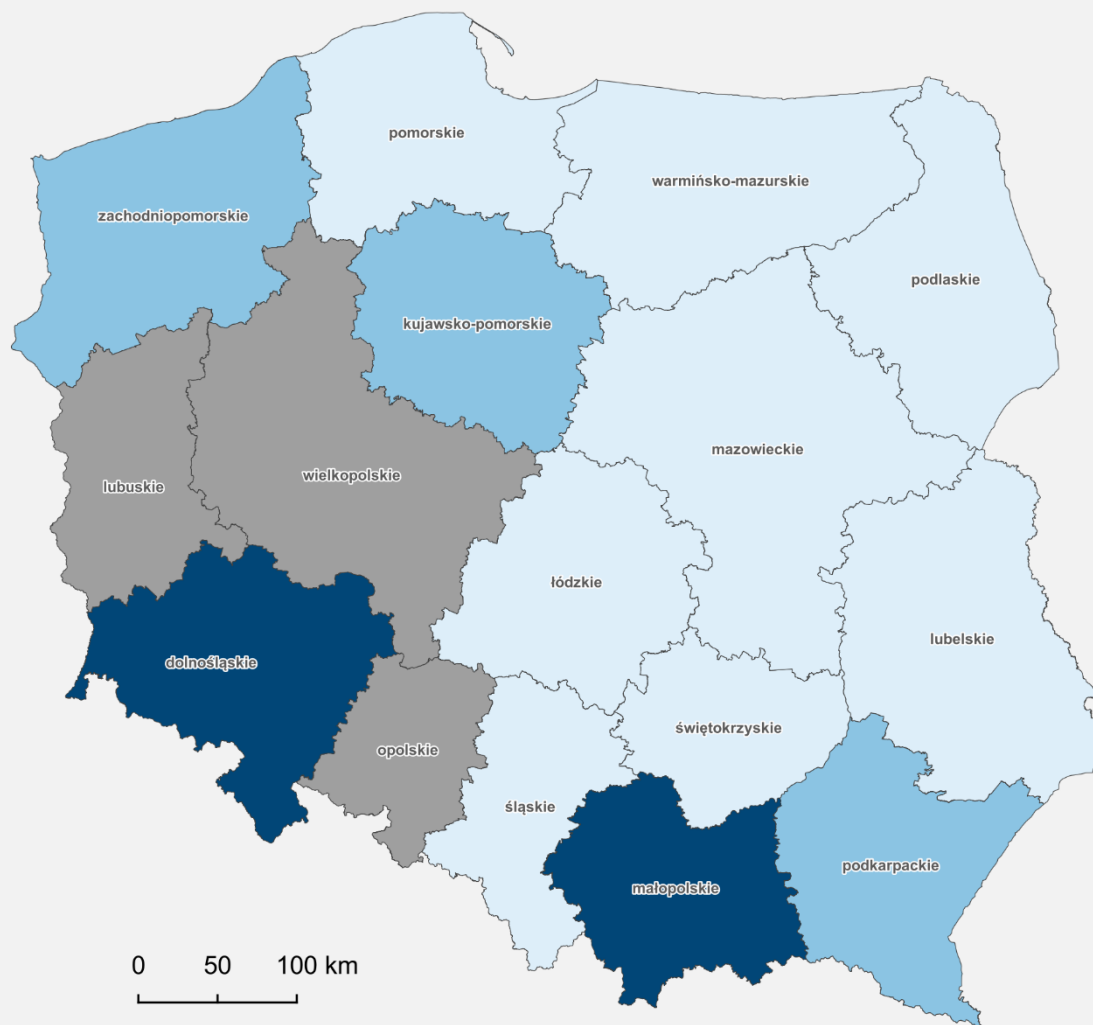
³ Obszary, które spełniają warunki stawiane uzdrowiskom z wyjątkiem posiadania zakładów lecznictwa uzdrowiskowego i urzędzeń lecznictwa uzdrowiskowego,

⁴ Talassoterapia i subterraneoterapia

⁵ W zakresie rehabilitacji leczniczej skierowanej do osób ubezpieczonych, którym długotrwała choroba uniemożliwia bądź może w przyszłości uniemożliwić dalszą pracę, osoby zagrożone całkowitą lub częściową niezdolnością do pracy, uprawnione do pobierania renty okresowej z tytułu niezdolności do pracy, w przypadku których odbyta rehabilitacja może przyczynić się do odzyskania zdolności do pracy. Świadczenia realizowane są w zakładach uzdrowiskowych funkcjonujących na terenie uzdrowisk współpracujących z ZUS.

⁶ W zakresie rehabilitacji leczniczej organizowanej w Centrach lub Ośrodkach Rehabilitacji Rolników KRUS oraz zakładach rehabilitacji leczniczej z którymi współpracuje KRUS. Część z nich położona jest i prowadzi działalność na terenie gmin uzdrowiskowych.

Mapa 1. Liczba uzdrowisk w kraju

Legenda

Liczba uzdrowisk statutowych na terenie województwa

10 - 11

3 - 5

1 - 2

województwa, na terenie których nie funkcjonują uzdrowiska

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Źródło: opracowanie własne na podstawie rejestru Ministra Zdrowia dot. uzdrowisk i Rozporządzenia powołującego uzdrowisko Latoszyn

Czas trwania leczenia i rehabilitacji uzdrowiskowej uzależniony jest od stanu zdrowia pacjentów, zaleceń lekarskich, wieku pacjentów (dzieci, dorośli), charakteru oferowanych zabiegów leczniczych, miejsca świadczenia usług (leczenie szpitalne, sanatoryjne i ambulatoryjne), czy źródeł finansowania. Dostępna oferta leczenia danego rodzaju schorzeń jest natomiast pochodną występujących zasobów naturalnych, warunków klimatycznych oraz rodzaju posiadanych urządzeń uzdrowiskowych (np. parków zdrojowych, pijalni wód, basenów rehabilitacyjnych i leczniczych, grot solnych). W efekcie poszczególne uzdrowiska cechują się różnymi profilami leczniczymi. Oferta uzdrowisk nadmorskich oraz niektórych uzdrowisk nizinnych i górskich dedykowana jest szczególnie osobom z problemami oddechowym. W przypadku zaś uzdrowisk posiadających dostęp do wód leczniczych (w tym także geotermalnych) i/lub peloidów w postaci borowin, oferta skierowana jest do osób cierpiących z powodu schorzeń o podłożu reumatologicznym, chorób narządu ruchu (chorób ortopedyczno-urazowych), czy też chorób układu nerwowego.

Blisko 3/4 wszystkich uzdrowisk w kraju (tj. 35 z 47) na potrzeby prowadzenia działalności leczniczej wykorzystuje głównie naturalne walory wód leczniczych⁷ (tzw. uzdrowiska wodolecznice). W ujęciu przestrzennym zlokalizowane są one przede wszystkim na obszarach górskich i nizinnych. Wśród trzech uzdrowisk z terenu województwa kujawsko-pomorskiego, działalność dwóch (Ciechocinek, Inowrocław) bazuje na tego rodzaju zasobach. Peloidy w postaci borowiny stanowią zaś wyłączną podstawę działalności uzdrowiskowej 4 uzdrowisk, tj. uzdrowiska Augustów (woj. podlaskie), Dąbki (woj. zachodniopomorskie), Krasnobród (woj. lubelskie) i Supraśl (woj. podlaskie). W przypadku 8 uzdrowisk, w tym jednego zlokalizowanego na terenie kujawsko-pomorskiego (Wieniec-Zdrój) zasobami naturalnymi, istotnymi z punktu prowadzenia leczenia i rehabilitacji uzdrowiskowej są zarówno wody lecznicze, jak i peloidy (uzdrowiska wodoleczniczoborowinowe). Wspomniane surowce naturalne w postaci wód leczniczych i/lub borowiny stanowią główną, lecz nie jedyną podstawę do prowadzenia działalności uzdrowiskowej. Uzdrowiska wykorzystują bowiem także specyficzne warunki klimatyczne (np. uzdrowiska nadmorskie), warunki mikroklimatyczne (występujące w obrębie komór solnych), czy gazów leczniczych.

Uogólniając, najbardziej powszechnym, czyli najczęściej występującym w ofercie krajowych uzdrowisk kierunkiem leczenia uzdrowiskowego jest leczenie chorób narządów ruchu (z podziałem na choroby reumatyczne, ortopedyczno-urazowe, neurologiczne), kardiologiczne oraz dróg oddechowych (z podziałem na górne drogi oddechowe – laryngologia i dolne drogi oddechowe – pulmonologia). Wśród 47 uzdrowisk w kraju, największą liczbą dostępnych kierunków leczniczych charakteryzuje się uzdrowisko Wysowa-Zdrój (woj. małopolskie), oferujące prowadzenie zabiegów w 13 z 17 profili leczniczych określonych w ustawie dotyczącej lecznictwa uzdrowiskowego. W przypadku 32 uzdrowisk ich liczba zawiera się w przedziale od 6 do 11, zaś w przypadku 13 uzdrowisk w przedziale od 2 do 5. Zaledwie 1 kierunkiem leczniczym cechuje się natomiast uzdrowisko w Nałęczowie (woj. lubelskie).

W przypadku województwa kujawsko-pomorskiego, świadczenia opieki zdrowotnej z zakresu leczenia i rehabilitacji uzdrowiskowej prowadzone są w trzech uzdrowiskach statutowych, tj. Ciechocinek, Inowrocław oraz Wieniec-Zdrój. Oferują one leczenie w bardzo powszechnych profilach leczniczych. Spośród nich najwyższą liczbą kierunków leczniczych w regionie i relatywnie wysoką na tle kraju cechuje się uzdrowisko Ciechocinek (10). W pozostałych dwóch uzdrowiskach leczenie oraz rehabilitacja uzdrowiskowa prowadzona jest w 6 kierunkach leczniczych. Łącznie na terenie województwa leczenie oferowane jest w ramach 12 spośród 17 kierunków leczniczych dostępnych w kraju. Oferta leczenia i rehabilitacji uzdrowiskowej na terenie województwa skierowana jest zarówno do osób dorosłych, jak i dzieci, przy czym należy zaznaczyć, iż zakłady uzdrowiskowe w postaci szpitali uzdrowiskowych obsługujące dzieci prowadzą działalność jedynie na terenie uzdrowiska Ciechocinek.

⁷ *Wody charakteryzujące się brakiem wszelkich zanieczyszczeń chemicznych i mikrobiologicznych, odpowiednią mineralizacją oraz wody geotermalne*

Mapa 2. Rozmieszczenie i typy uzdrowisk według położenie geograficznego

Legenda

Uzdrowiska według położenia geograficznego

- nadmorskie
- nizinne
- podgórskie
- górskie
- województwa nieposiadające uzdrowiska

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Źródło: opracowanie własne na podstawie rejestru Ministra Zdrowia dot. uzdrowisk i Rozporządzenia powołującego uzdrowisko Latoszyn

Mapa 3. Rozmieszczenie i typy uzdrowisk według naturalnych zasobów leczniczych

Legenda

Uzdrowiska według naturalnych zasobów leczniczych

- borowinowe
- wodolecznicze
- wodoleczniczo-borowinowe

województwa nieposiadające uzdrowiska

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Źródło: opracowanie własne na podstawie rejestru Ministra Zdrowia dot. uzdrowisk i Rozporządzenia powołującego uzdrowisko Latoszyn

Tab. 1 Dostępność kierunków lecznictwa w uzdrowiskach na terenie województwa kujawsko-pomorskiego

L.p.	Kierunki lecznictwa uzdrowiskowego	Nazwa uzdrowiska		
		Ciechocinek	Inowrocław	Wieniec-Zdrój
1	choroby ortopedyczno-urazowe	X	X	X
2	choroby układu nerwowego	X	X	X
3	choroby reumatologiczne	X	X	X
4	choroby kardiologiczne i nadciśnienie	X	X	X
5	choroby naczyń obwodowych	X	X	
6	choroby górnych dróg oddechowych	X		
7	choroby dolnych dróg oddechowych			X
8	choroby układu trawienia		X	
9	cukrzyca	X		
10	otyłość	X		
11	choroby endokrynologiczne			
12	osteoporoza	X		X
13	choroby krwi i układu krwiotwórczego			
14	choroby skóry			
15	choroby kobiece	X		
16	choroby nerek i dróg moczowych			
17	choroby oka i przydatków oka			
RAZEM (liczba dostępnych kierunków leczniczych)		10	6	6

Źródło: opracowanie własne na podstawie rejestru Ministra Zdrowia dot. uzdrowisk i Rozporządzenia powołującego uzdrowisko Latoszyn

O wysokiej pozycji i roli uzdrowisk (przede wszystkim Ciechocinka i Inowrocławia) w krajowym systemie lecznictwa uzdrowiskowego świadczy liczba leczonych kuracjuszy. Potwierdzają to dane dotyczące m.in. ruchu uzdrowiskowego. Uzdrowiska obsługują chorych z terenu całego kraju u których diagnozuje się dość powszechnie występujące schorzenia (reumatologiczne, ortopedyczno-urazowe, kardiologiczne, czy diabetologiczne), na leczenie których zapotrzebowanie nadal będzie wzrastać. Łącznie trzy uzdrowiska z terenu województwa obsługują prawie 20% krajowego ruchu uzdrowiskowego (prawie co 5 kuracjusz z terenu kraju korzystał więc z oferty uzdrowiskowej zakładu uzdrowiskowego funkcjonującego na terenie 1 z 3 uzdrowisk w województwie).

Szansą na dalszy rozwój sektora uzdrowiskowego w województwie kujawsko-pomorskim może być dostosowanie bazy infrastrukturalnej do nowych potrzeb rynkowych (nowych kierunków leczniczych dla chorób o rosnącej zachorowalności, niewskazanych dotąd w prawie obowiązujących kierunkach lecznictwa uzdrowiskowego w naszym kraju, rekomendowanych do uwzględniania przy okazji aktualnie prowadzonych przez Ministerstwo Zdrowia prac nad zmianą systemu lecznictwa uzdrowiskowego), dalszy rozwój usług z zakresu SPA & Wellness, a także rozpoznanie potrzeb lecznictwa uzdrowiskowego wśród ludności innych krajów⁸ np. Niemiec, Szwecji, czy Norwegii (w dwóch ostatnich nie funkcjonuje bowiem typowe lecznictwo uzdrowiskowe) i możliwości obsługi tej grupy odbiorców (m.in. kwestia opłacalności ekonomicznej).

⁸ Zwłaszcza charakteryzujących się wysokim udziałem ludności w starszym wieku w ludności ogółem